

FLIEGERHORST FIETSROUTE (ENHOE)

FIETSEN OP DE SEIZOENSAFSLUITING VAN ENHOE (11-4-2026)

ROUTE 16 km



Introductie

Vliegveld Twenthe – Fliegerhorst – vliegbasis Twenthe – Twente Airport: in dit gebied is sinds 1931 heel wat gebeurd. Ga mee op ontdekkingsreis langs markante punten en beleef de verhalen daarachter. De route gaat over het noordwestelijk deel van de Fliegerhorst in oorlogstijd.

Route gemaakt door

Wilma de Hoog (vrijwilliger Historische Sociëteit Enschede-Lonneker en Landschap Overijssel) m.m.v. het Koude Oorlog Centrum en Martijn Horst (LO).

Fliegerhorst fietsroute (EnHOe)

Fietsen op de seizoensafsluiting van EnHOe (11-4-2026)



Routemaker

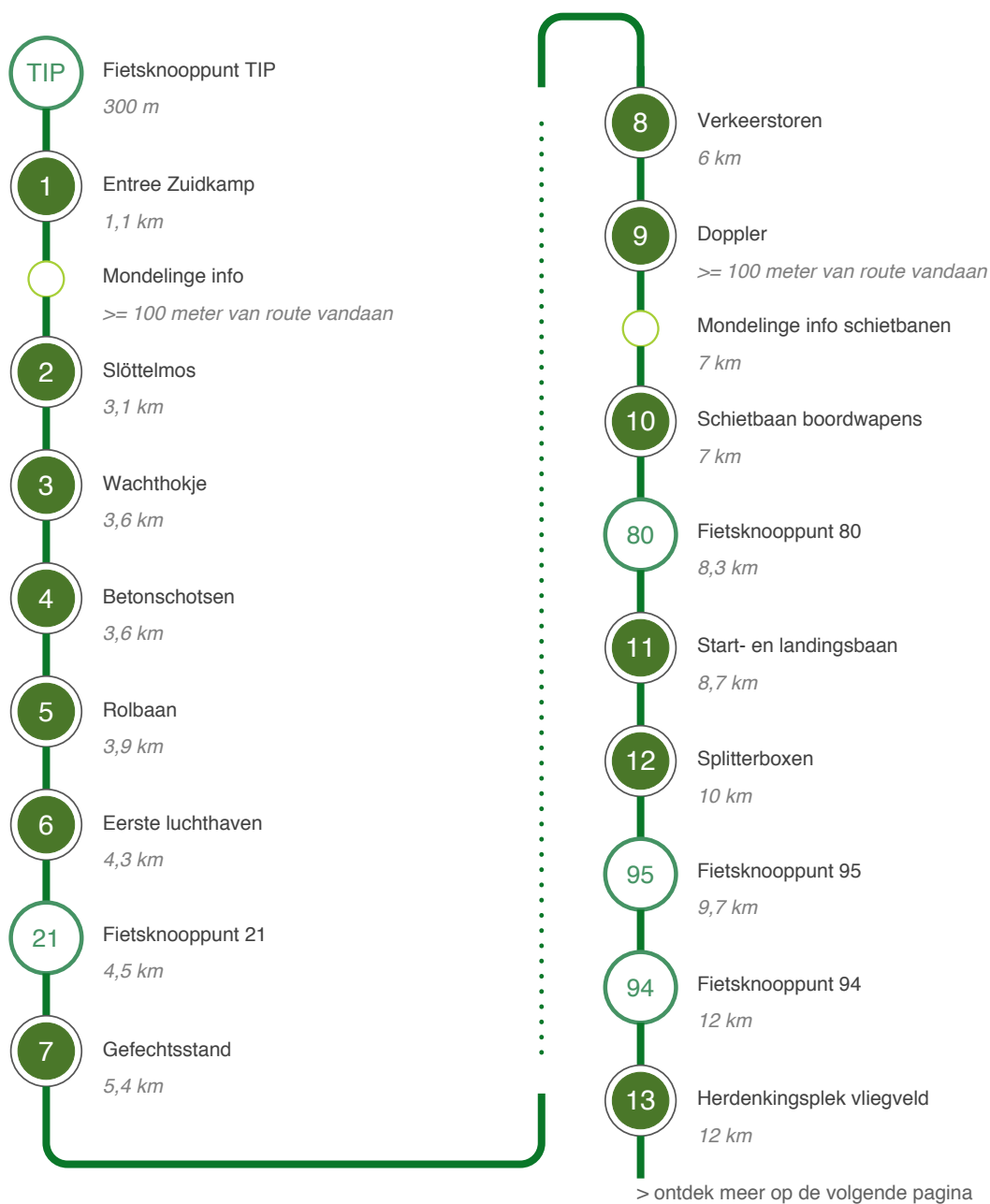
Fliegerhorst fietsroute (EnHOe)

Praktische informatie

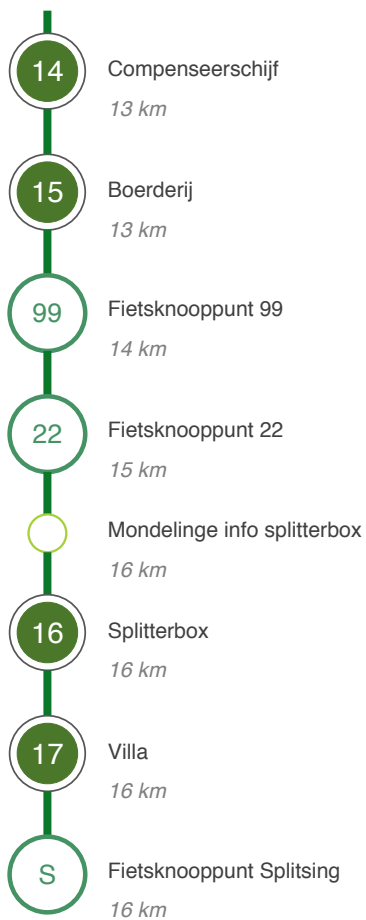
De Fliegerhorstroutes (noord en zuid) zijn wandelroutes. Speciaal voor de opening op 14-09-2025 is er een fietsroute gemaakt, met afwijkend start- en eindpunt. Deze route wordt op 11-4-2026 nog een keer gebruikt bij de seizoensafsluiting van EnHOe.

Naar de startlocatie

Startpunt op 14-9-2025 en 11-4-2026 bij het Koetshuis op Hof Espelo.



Vervolg route



Einde van de route

Fliegerhorst fietsroute (EnHOe)

16 km

1

Entree Zuidkamp



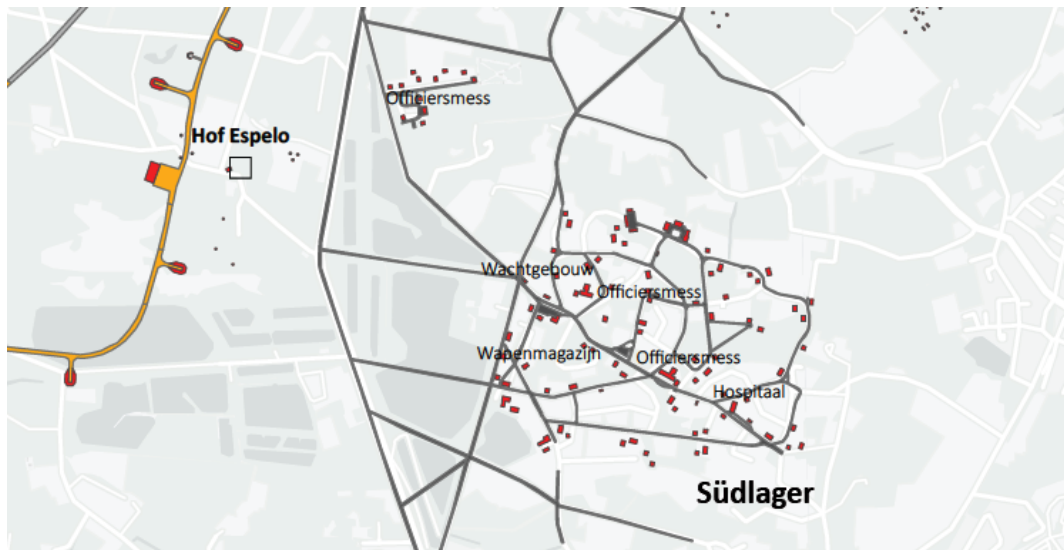
Entree Zuidkamp (2021)

Entree Zuidkamp

U betreedt nu de Zuidkamp oftewel het Südlager. In de Tweede Wereldoorlog was dit de kazerne van de Duitse luchtmacht. Er waren gebouwen waarin de manschappen en officieren verbleven, en waar gekookt en gegeten werd, een sportzaal, een garage met benzinepomp en een ziekenhuis.

Veel gebouwen zijn inmiddels afgebroken of verbouwd, maar het stratenpatroon is

tegenwoordig nog herkenbaar.



Südlager/Zuidkamp

Slöttelmos

Landgoed Slöttelmos

Voor de aanleg van de Fliegerhorst werden heel wat boerderijen en andere gebouwen gesloopt. Ook het landgoed Slöttelmos, van machinefabrikant Tattersall, moest eraan geloven.

De Duitsers bouwden op dit landgoed een commandopost in de vorm van een villa. Die is echter in 1999 afgebroken.



Poort landgoed Slöttelmos, detail

Na de oorlog heeft Tattersall zich ingespannen om voor de getroffen boeren financiële compensatie of nieuw land te verkrijgen.



Poort landgoed Slöttelmos, detail

3

Wachthokje

Wachthokje

De wachthokjes die je her en der op het terrein ziet, zijn geen overblijfselen uit de Tweede Wereldoorlog, maar uit de tijd van de militaire vliegbasis. Ze hadden een functie in de verdediging, als bovengrondse schuttersputjes.



Wachthokje vliegbasis Twenthe

4

Betonschotsen



geschapen.

Landingsbaan

De oude landingsbaan van Vliegveld Twenthe is opengebroke en daar liggen nu betonschotsen. Deze laten het water door van de slenken die hier samenkomen. Aan weerszijden zijn jonge bomen aangeplant en nieuwe kikkerpoelen aangelegd in de vorm van bomkraters.

Een mooi voorbeeld van hoe op de voormalige vliegbasis nieuwe natuur wordt

5

Rolbaan

Rolbaan

De route loopt hier over een oude rolbaan van zware klinkers. Er waren geen lichtpunten om de kans op ontdekking te verkleinen. Maar de piloten moesten 's nachts wel de weg kunnen vinden. Daarom lagen er in het midden porseleinen klinkers: die reflecteren al het licht.



Rolbaan: porseleinen klinkers

Eerste luchthaven



Vliegveld Twenthe in 1931

KLM-toren

Het belevingspad door het natuurgebied gaat langs de oude fundamenten van het hotel, de hangar en de oude KLM-toren van het eerste vliegveld uit 1931. Deze fundamenten zijn zichtbaar gemaakt met opvallende beplanting.

In 2016 is een nieuwe toren gerealiseerd. Die geeft uitzicht op het terrein. In de toren zelf lees je over de historie van het eerste vliegveld.



In het videofragment vliegt Jaap Scholten, schrijver van het boek 'Horizon City', over Twente. Hij vertelt over Chuck Stork, een van zijn oudooms. Die verliet de Hengelose fabrikantenfamilie en beproefde zijn geluk in de Verenigde Staten.

Bij deze locatie hoort een videofragment. Bekijk dit via de website of de mobiele app.

Gefechtsstand

Gefechtsstand

De Gefechtsstand van de Nachtjagdraum was tijdens de Tweede Wereldoorlog een belangrijke schakel in de uitgebreide linie radarposten langs de Nederlands-Duitse grens. Vanuit dit commandocentrum hielden zo'n 70 personen het luchtruim continu in de gaten.



Gefechtsstand

Zij zorgden dat de nachtvliegers op het juiste moment de lucht in gingen om een geallieerde aanval af te slaan. Vanaf de houten vlinder zie je resten van de fundering.

Verkeerstoren



Verkeerstoren

Verkeerstoren

De verkeerstoren met daarbij de commandobunker en het vlieggebouw (Flugleitungsraum) hadden een centrale functie op de Fliiegerhorst en op de latere vliegbasis. Deze 'straat' met belangrijke gebouwen staat nu bekend als 'de strip'.

Aan deze strip lag ook de brandweerkazerne. Die was vermomd als boerderij. Dat gebeurde met veel gebouwen op en om de Fliiegerhorst, om de indruk te wekken dat het om een onschuldig Twents buurtschap ging.

Verbindingsweg

Er was een rechtstreekse verbindingsweg vanaf het hoofdwachgebouw aan de Oldenzaalsestraat via het Nordlager (later Oostkamp en nu Prins Bernhardpark) naar de verkeerstoren. De twee kilometer lange klinkerweg is ingetekend op de kaart uit 1974.



Brandweerkazerne



Kaart uit 1974 met ingetekende toegangsrout

Doppler



*Hoofdingang aan de
Oldenzaalsestraat*



Doppler

Doppler

In deze ontmantelde hangar werden motoren van straaljagers getest. Het is nu een kunstwerk over geluid, horen en stilte, van Paul de Kort in samenwerking met landschapsarchitect Marcel Eekhout. Het metalen frame vormt de basis voor allerlei geluidsbelevingen.

Straalmotoren en vogels

In de grote hal (Basilica) hoor je op sommige plekken een overvliegend vliegtuig, terwijl op andere plekken vogels zingen.

Verhalen

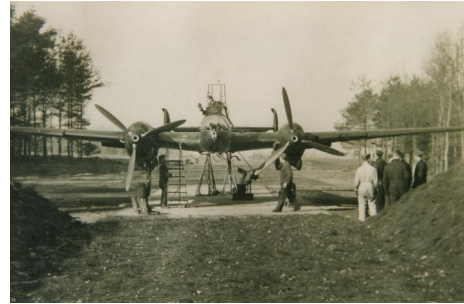
Tussen de lamellen van de geluiddempers hoor je een licht geroezemoes. Het zijn de verborgen, soms pijnlijke verhalen van dit landschap. In de 'staart' van het gebouw heerst een oorverdovende stilte, maar af en toe hoor je hier de veldleeuwerik.

Bij deze locatie hoort een audiofragment. Luister dit af via de website of de mobiele app.

Schietbaan boordwapens

Schietbaan

Op de oude schietbanen werden handvuurwapens en boordwapens in vliegtuigen getest. Aan het begin van de boordschietbaan stelde men vooral Messerschmitts op. Verderop staat een bunker die werd gebruikt als kogelvanger.



Messerschmidt op de schietbaan

In het betonnen plateau voor de kogelvanger zijn bevestigingspunten voor vliegtuigen te zien. Ook is er het silhouet van een vliegtuig ingefreesd.

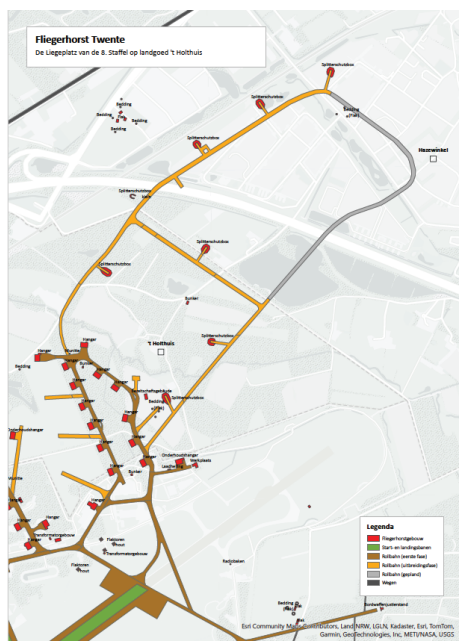
Herinneringspad

Langs de boordschietbaan is een herinneringspad aangelegd met persoonlijke verhalen uit de oorlogstijd in het Fliiegerhorstgebied. Verhalen over de verdreven boeren, de bezetting, gevechtshandelingen, de bevrijding en meer.

Kunstwerk

De boordschietbaan is inmiddels gerestaureerd. Kunstenaar Paul de Kort transformeerde de oude kogelvanger i.s.m. landschapsarchitect Marcel Eekhout tot een kunstwerk.

Start- en landingsbaan



Fliegerhorst, noordelijke uitbreiding

Om de startbaan heen

De hoofdstartbaan is na de Tweede Wereldoorlog nog diverse malen verlengd. Omdat die nu nog in gebruik is door Twente Airport moeten we eromheen lopen. Aan weerszijden van de weg zijn de geleidingslichten voor starten en landen te zien.

Rollbahn en Liegeplatz

Ten noorden van de oorspronkelijke startbaan legden de Duitsers een Liegeplatz aan: een Rollbahn met vijftien hangars, zoals goed te zien is op de detailkaart. Het manschappengebouw (Bereitschaftsgebäude) kwam op de akkers van landgoed 't Holthuis te liggen.

Op de kaart is ook te zien dat de Rollbahn nog uitgebreid is (oranje kleur), tot over waar

nu de A1 ligt. Het plan was om die ook rond te maken, maar dat is niet gelukt (grijze kleur).

Splitterboxen

Splitterboxen

Buiten het vliegveld bevonden zich zogenaamde 'splitterboxen': u-vormige aarden wallen waarachter Duitse vliegtuigen werden verstopt tijdens de Tweede Wereldoorlog. Deze bevonden zich buiten bom- en scherf- (ook wel: 'splitter') afstand van het vliegveld en werden bedekt met een camouflagenet.



Splitterbox

Rolbanen

Om de vliegtuigen naar de hangar te verplaatsen en - tijdens de Tweede Wereldoorlog - naar de splitterboxen, werden rolbanen aangelegd. Ook soldaten verplaatsten zich met hun materieel via deze rolbanen. Je kunt ze nog altijd herkennen in het landschap, zoals hier als watergat.



*Splitterbox op hoogtekartaart - Esri
Nederland*

13

Herdenkingsplek vliegveld

Gedenksteen

Deze gedenksteen is geplaatst in 2021 ter nagedachtenis aan de 12 oorlogsslachtoffers die zijn gevallen op het vliegveld Twente. Ze werden in het najaar van 1944 zonder proces gefusileerd op het vliegveld.

14

Compenseerschijf

Navigationsscheibe

Aan de andere kant van het hek rond het vliegveld ligt een zogenoemde compenseerschijf, Navigationsscheibe in het Duits. Hiermee werd het boordkompas in vliegtuigen geïjkt: het vliegtuig werd op de schijf geplaatst, daarna werd het vliegtuig op het noorden gericht en werd het kompas afgesteld.



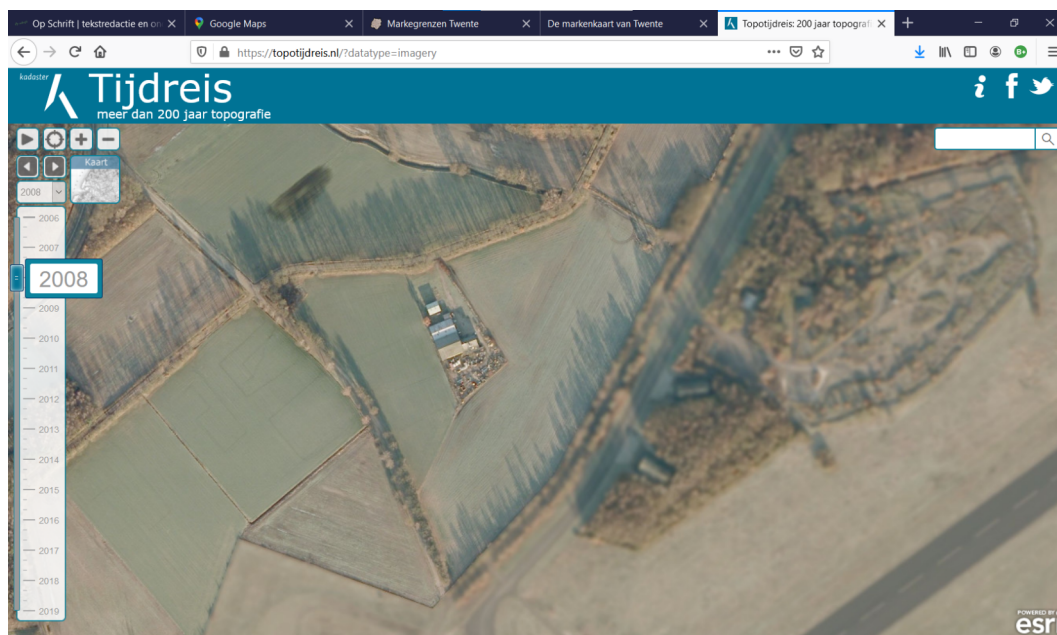
Compenseerschijf

Bijzonder is dat de stenen constructie geen metaal bevatte om verstoringen te

vermijden. De kogellagers in het centrum waren van glas. De buitenste ring van met de gradenboog is grotendeels verdwenen, alleen de binnenste ring is nog over.

De compenseerschijf is niet zichtbaar vanaf de Sniedersveldweg en is niet toegankelijk.

Boerderij

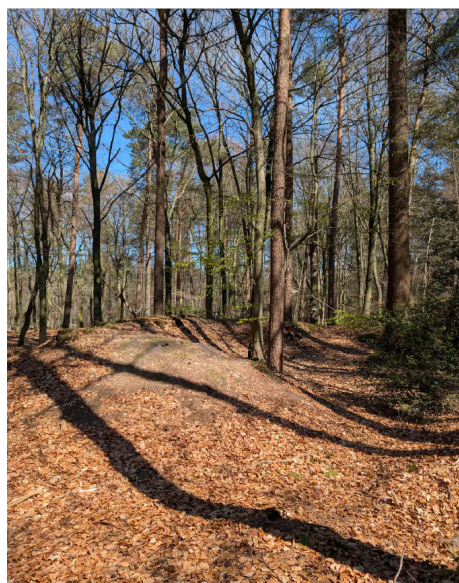


Beheerderswoning dierenverblijven

Beheerderswoning

Vlak bij de Navigationsscheibe lagen enkele schaapskooien. Ook dichterbij de Sniedersveldweg lagen enkele dierenhokken en een paar grotere stallen. Ook was er een beheerderswoning. Die woning is nog aanwezig.

Splitterbox



Restant splitterbox op Hof Espelo

Primitieve vliegtuigbunker

Vanaf het einde van de startbaan liepen rolbanen de omliggende bossen in. Op plaatsen die zo ver van het vliegveld verwijderd waren dat de bomscherven (splitters) deze niet bereikten, werden primitieve vliegtuigbunkers aangelegd. Vandaar de naam splitterbox.

De bunkers bestonden uit aarden wallen die opgeworpen werden met zand uit de omgeving. Op deze plek zijn hiervoor geulen gegraven die nu nog als watergaten terug te vinden zijn.

Hier gaat het om de rolbaan die ten zuiden van het eigenlijke vliegveld over Hof Espelo

